

Okul Öncesi Dönem Çocuğuna Sahip Anneler Medyanın Etkilerinin Ne Kadar Farkındalar?¹

How Aware Are Mothers of Preschool Children of the Effects of the Media?

Meryem KARTAL²

Mine KOYUNCU ŞAHİN³

doi: 10.38089/iperj.2024.174

Geliş Tarihi: 12.01.2024

Kabul Tarihi: 04.07.2024

Yayınlanma Tarihi: 31.07.2024

Özet: Bu araştırmaya ille annelerin medya farkındalıklarını, medya kullanımına bakış açılarını ve medyanın çocukları üzerindeki etkileri ile ilgili düşüncelerini öğrenmek ve bu etkilerin çocuklarının yaşamlarına yansımalarını, onların gözlemlerinden yola çıkarak betimlemek amaçlanmıştır. Aynı zamanda elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçların, annelere, çocuklarının medya kullanımının şimdiki ve gelecekteki yaşamlarına etkilerini fark etmelerinde ve çocuklarını bu etkilerden korumaları adına bilinç kazanmalarında yardımcı olması bu çalışmanın diğer bir amacıdır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesi Serban Kazım Özer İlkokulu anasınıfında çocuğuş bulunan 17 anne oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 8 adet açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve uygulanmıştır. Veriler içerik analizi tekniğine göre çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler sonucunda annelerin çocukların medyaya maruz kaldıklarında, karşılaşılabilecekleri sorunlarla ilgili farkındalığa sahip oldukları, yöntemlerinin doğruluğuş veya yanlışlığı üzerinde çok düşünmemekle birlikte, zararlarından korumak adına uzak kalmaları gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Medyanın faydası yanında zararlarının da olduğunun ve medya harici olan aktivitelerin çocuklarının gelişimini destekleyeceğinin farkındadırlar. Araştırma sonucunda annelerin, medyanın sunduğuş yeni içerikler, dijital medya araçlarındaki çeşitlilik ve medyanın sahip olduğuş gelişimi ve öğrenmeyi destekleme potansiyeline ilişkin kendilerini güncellemeleri, medyanın olumlu kullanımı ve daha iyi medya okuryazarı olmaları yönünde eğitimler almaları önerilmiştir. Çocuklarını tanıma, çocukları ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri amacıyla seminerlere katılmak, çocukları için ilgi çekici etkinlikler hazırlamak ve çocuklarıyla birlikte zaman geçirmek gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi dönem, okul öncesi dönem anneleri, teknoloji, medya kullanımı, ebeveynlerin medya okuryazarlığı

Abstract: The aim of this study is to determine mothers' media awareness, their perspectives on media use and their thoughts about the effects of media on their children and to describe the reflections of these effects on their children's lives based on their observations. At the same time, another aim of this study is to help mothers realize the effects of their children's media use on their current and future lives and to help them gain awareness in order to protect their children from these effects. In this study, case study design and convenience sampling method, one of the qualitative research methods, were used. The study group consisted of 17 mothers with children in the kindergarten of Serban Kazım Özer Primary School in Sinanpaşa district of Afyonkarahisar province. A semi-structured interview form consisting of 8 open-ended questions was prepared and applied as a data collection tool. The data were analyzed according to the content analysis technique. As a result of the data obtained from the research, it was revealed that the mothers were aware of the problems that children may encounter when they are exposed to the media, and although they did not think much about the rightness or wrongness of the methods, they thought that they should stay away from it in order to protect them from its harms. They are aware that media has both harms and benefits and that non-media activities can support their children's development. As a result of the research, it was recommended that mothers should update themselves about the new content offered by the media, the diversity in digital media tools and the potential of the media to support development and learning, and receive training on the positive use of media and to become better media literate. Suggestions such as getting to know their children, attending seminars to establish healthy communication with their children, preparing interesting activities for their children, and spending time together were offered.

Key Words: Preschool period, preschool mothers, technology, media use, media literacy of parents

¹ Bu çalışma, ilk yazarın Okul Öncesi Eğitimi Tezsiz Yüksek Lisans Araştırma Projesi dersi kapsamında üretilmiştir.

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye, merry4542@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0009-1088-2370>

³ Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkiye, mne_kync@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9626-6134>

Giriş

Okul öncesi dönem, çocuğun hayatının ilk yıllarını kapsayan, sosyal-duygusal, bilişsel, psiko-motor ve dil gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemdir. Çocukların bu dönemdeki kazanımları karakterlerini alışkanlıklarını ve değerlerini şekillendirmektedir. Çocukların bu dönemde sosyal ve duygusal gelişimini tamamlamadığı, özdeşim kurma ve çevresindeki her şeyi taklit ettiği ve kişiliğini oluşturduğu, kısaca kendini var ettiği dönemdir (Oruç vd., 2011). Bu dönemde geçirilen yaşantıların kalitesi ve içeriği, ilerleyen yıllardaki psikolojik sağlığını, sağlıklı insan ilişkilerinin, akademik başarının, sosyal uyumun en önemli belirleyicisi olması ile insan yaşamının en kritik dönemi olarak ifade edilir (Nia vd., 2014).

Okul öncesi dönemdeki tecrübeler, yaşam boyunca ulaşılabilecek bilişsel alandaki potansiyeli belirler. Beyindeki sinaptik bağlantıların yoğun bir şekilde kurulduğu ve beyin gelişiminin en hızlı olduğu okul öncesi dönemde gelişim ve öğrenme hızının yüksek olmasıyla, çocuklar fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve diğer birçok alanda hızlı bir şekilde yetkinleşirler. Çocukların gelişim evrelerini dikkate alarak bilinçli ve olumlu yaklaşımlarda bulunmak, çocukları tanımak ve anlamak, onlara bilişsel, sosyal, duygusal, psikomotor ve öz bakım becerileri gibi gelişim alanlarında zengin uyaranlar sunmak çocukların gelişimlerinde öncelikli olarak ebeveynlerin sorumluluğundadır (Kalan, 2010; Millî Eğitim Bakanlığı, 2013). Teknolojide yaşanan gelişmeler, gelişim sürecinin uyaranları olarak çocukların hayatına, televizyon, bilgisayar, tablet, telefon gibi dijital medya araçlarını dâhiletmiştir. Çok küçük yaşlardan itibaren bilgisayar, tablet, internet bağlantılı akıllı telefon, televizyon ve diğer dijital medya araçlarıyla karşılaşan çocuklar, dijital dünyayı ve medya araçlarını çok erken yaşta tanımakta, medya ile etkileşimleri hayatlarının çok erken dönemlerinde başlamaktadır (Dumuid, 2020).

Teknoloji kullanımı günümüz koşullarında bir tercih olmaktan öteye geçerek çağın gerektirdiği ihtiyaçlarımız için bir gereklilik olmuştur (Demir ve Özmantar, 2013). Günümüzde, çevrimiçi sisteme dahil olmak çocuklar için de kaçınılmaz bir durumdur. Artık günümüz ebeveynlerinin sorumlulukları arasına dijital ortamlardaki risklerin farkında olma, riskler karşısında çocukları koruma, çocukların dijital ortamların sunduğu olanakları nasıl kullandığını, dijital ortamda neler yaptığını takip etme, bağımlılık düzeylerini fark etme de eklenmiştir (Yurdakul vd., 2013). Çocukların sürekli olarak medyaya maruz kaldıkları günümüzde, medyayı çocukları geliştiren bir araç haline dönüştürmek ve olumlu kazanımlar elde edebilmelerini sağlamak konusunda en önemli rol ebeveynlerin olmaktadır (Oğuz ve Kutluca, 2020).

Günümüzde ebeveynlerin medya konusunda üstlenmeleri gereken bazı sorumluluklar vardır. Ebeveynler, medya kullanımını denetlemedikleri sürece, medyanın çocukları için büyük riskler taşıdığını bilmeleri gerekmektedir. Ayrıca ailelerin, çocukların, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlarda, medyadan öğrendiklerini nasıl kullandıklarını, akıl yürütürken bu öğretileri ne kadar iyi aktardıklarını takip etmeleri de önemlidir (Lovato ve Waxman, 2016).

Medyanın sunduğu yeni içerikler ve dijital medya araçlarındaki çeşitlilik çocukların öğrenimi ve gelişimi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak çocukların bu özelliklere ulaşması için ebeveynlerin rehberliğine ihtiyacı vardır. Ebeveynlerin, bu yeni özellikler ve kullanıma ilişkin yeni beceriler kazanmaları gerekmektedir. Bu sayede çocukların gelişimini destekleyebilecek yeni özellikleri sayesinde medya kullanımını fırsata çevirebilecekleri düşünülmektedir. Çocukların günümüzdeki teknolojik gelişmelere uyum sağlamaları, medya araçlarını bilgiye ulaşmak ve bu bilgileri kullanma becerisi kazanmak amacıyla kullanmaları, ebeveynlerin teknolojinin çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili farkındalık geliştirmesiyle mümkün olabilir. Ebeveynler ne kadar bilinçli olursa çocukların dijital öğrenme olanaklarından faydalanmaları da o oranda artacaktır (İnan Kaya vd., 2017). Bununla birlikte annelerin, çocukları ile daha fazla vakit geçirmeleri, medya kullanımında onlara daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Annelerin çocuklarının medya kullanımını yönetmek açısından sahip olduğu bilgiler ve medyanın etkileri konusundaki farkındalık düzeyleri, medyanın çocuklar üzerindeki fayda ve zarar durumunu belirlemektedir (Bulut, 2018). Dijital medya kullanımının etkilerini sadece çocuklar açısından değerlendirmek yeterli değildir. Ebeveynler de birer medya kullanıcıdır. Çocukların medyaya karşı tutumu, ebeveynlerinin medya kullanım tarzlarına bakarak gelişmektedir (Coyne vd., 2017). Özellikle çocukların bulunduğu ortamlarda ebeveynlerin kendileri de medya kullanımına dikkat etmeleri gerekmektedir.

Ebeveynlerin medyayı çok fazla kullanıyor olmaları, çocuğuna ayırdığı zamanın azalmasına, çocuklarının medya araçlarına yönelmesine, bağımlı olmasına ve içeriği uygun olmayan programlara maruz kalmasına neden olmaktadır (Wartella vd., 2013). Çalışkan ve Özbay (2015), çocukların, ebeveynleri televizyon izlerken internette daha çok vakit geçirdiklerini, dijital oyun oynadıklarını ve sosyal medyayı daha çok kullandıklarını vurgulamaktadır. Radesky ve arkadaşları (2016), birçok annenin, çocuk yetiştirmenin zorluğu ve sıkıntısından, kendi hayal kırıklıklarından kaçmak amacıyla dijital medya araçlarını kullandıklarını aktarmıştır. Lovato ve Waxman (2016), çok özenli ve dikkatli davranan ebeveynlerin bile kısa süreliğine dahi olsa, dikkatini başka bir yere çevirme ihtiyacı duyduğu belirtmiştir. Buradan hareketle çocukların medya kullanımında, ebeveyn rollerinin ve bakış açılarının da ele alınması önemli olmaktadır. Yurdakul ve arkadaşları (2013), çocukların dijital dünyaya sağlıklı bir şekilde uyum sağlamaları için annelerin teknolojik gelişmelere açık olması, çağın gereksinimlerine göre hareket etmesi, dijital ortamlardaki avantaj ve dezavantajlar konusunda bilinçli olmaları gerektiğini belirtmiştir. Keleşoğlu ve Karduz (2022), dijital medya araçlarından bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi teknolojik araçların olumsuzluklarından en çok etkilenenlerin çocuklar olduğunu, ebeveynlerin, günümüzdeki en büyük probleminin ise çocuklarının doğru ve güvenli medya erişimlerini sağlarken, onları olumsuz etkilerden korumaları olduğunu vurgulamıştır. Çocuklarını bilinçli birer medya kullanıcısı olarak yetiştirmeleri için ebeveynlere doğru müdahale stratejileri hakkında farkındalık kazandırmak, çocuklarına en doğru rehberliği yapmaları adına katkı sağlayacaktır (Bostancı ve Çakır, 2022).

Shifrin ve arkadaşları (2015), çocukların, dijital medyanın geniş evreni içine doğduklarını belirtir ve günümüz çocukları için dijital yerliler ifadesini kullanır. Günümüzde çocukların gerçek yaşam aktivitelerine ayırdığı süre giderek azalmakta, çocuğun ailesi ve akranları ile yaptığı aktivitelerin yerini medya almaktadır. Oynadığı gerçek oyunlar, dijital ortamlardaki oyun ve ekran temelli aktiviteler dönüşerek, yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Donohue, 2015). Bu durum medyanın çocuklara etkileri konusunda endişeleri de beraberinde getirmektedir. Bu sebeple, gelişen dünyada büyüyen ve öğrenen çocuklar için, medyanın yaşamlarındaki rolünün iyi anlaşılması ve ekrandan öğrenmeleri için hangi koşulların gerekli olduğunun bilinmesi çok önemlidir (Weisberg vd., 2015). Yaşamın en kritik dönemi olan okul öncesi dönemde medya araçlarıyla çokfazla vakit geçirmek çocuklarda, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimde gecikmelere neden olmaktadır. Ekran kullanım süresinin artmasıyla birlikte çocuklar gelişimsel sorunlar yaşamakta, bu olumsuz etkilerin azaltılması zor olmaktadır (Stiglic ve Viner, 2019).

Çocuklar, daha çok oyun oynamak amacıyla internet, bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi teknolojik araçları kullanmaktadırlar. Dijital dünyanın sınırsız imkanları ve bu imkanlara kolay erişim sayesinde, çocukların bu araçların kullanması gün geçtikçe artmakta ve eğitimlerinde, sosyalleşmelerinde ve eğlencelerinde önemli rol oynamaktadır. Okul öncesi dönem çocukları bir teknolojiyi nasıl ve ne için kullanacaklarını bilememekte ve risklerin farkında olacak yetiye henüz sahip durumda değildirler (Selwyn ve Odabaşı, 2017). Teknolojinin, gelecekte daha da gelişmiş olarak hayatımızda yer alacağı düşünüldüğünde, çocukların teknolojik cihazları kullanımını engellemek yerine, gelecekte bilinçli teknoloji kullanıcısı birey olmaları, sağlıklı ve üretken birer bireyler olarak toplumda yer almaları için, gelişim ve öğrenmelerini destekleyecek yönde kullanmalarına rehberlik etmek gerekmektedir (Işıkoğlu Erdoğan, 2019). Ebeveynlerin, dijital medyanın çocukları için riskli ve tehlikeli yönlerini fark edip, çocuklarını nasılyönlendireceklerini bulmaları, dijital medya araçlarını çocuklarıyla birlikte kullanmaları sayesinde mümkün olacaktır (Aarsand, 2011; Yay, 2019). Günümüzün onlara yüklediği sorumlulukların sadece çocuğu teknoloji ile buluşturmak olmadığı, medya kullanımını denetlemedikleri sürece, medyanın çocukları için büyük riskler taşıdığını bilmeleri gerekmektedir. Ayrıca ailelerin, çocukların, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlarda, medyadan öğrendiklerini nasıl kullandıklarını, akıl yürütürken bu öğretileri ne kadar iyi aktardıklarını takip etmeleri gerekmektedir (Lovato ve Waxman, 2016). Medyanın sunduğu yeni içerikler ve dijital medya araçlarındaki çeşitlilik çocukların öğrenimi ve gelişimi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak çocukların bu özelliklere ulaşması için ebeveynlerin rehberliğine ihtiyacı vardır. Ebeveynlerin, bu yeni özellikler ve kullanıma ilişkin yeni beceriler kazanmaları gerekmektedir. Bu sayede çocukların gelişimini destekleyebilecek yeni özellikleri sayesinde medya kullanımını fırsata çevirebilecekleri düşünülmektedir.

Çocukların günümüzdeki teknolojik gelişmelere uyum sağlamaları, medya araçlarını bilgiye ulaşmak ve bu bilgileri kullanma becerisi kazanmak amacıyla kullanmaları, ebeveynlerin teknolojinin çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili farkındalık geliştirmesiyle mümkün olabilir. Ebeveynler ne kadar bilinçli olursa çocukların dijital öğrenme olanaklarından faydalanmaları da o oranda artacaktır (İnan Kaya vd., 2017). Bununla birlikte annelerin, çocukları ile daha fazla vakit geçirmeleri, medya kullanımında onlara daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Annelerin çocuklarının medya kullanımlarını yönetmek açısından sahip olduğu bilgiler ve medyanın etkileri konusundaki farkındalık düzeyleri, medyanın çocuklar üzerindeki fayda ve zarar durumunu belirlemektedir (Bulut, 2018).

Çocuklar yaşamın ilk yıllarını daha çok anneleriyle geçirmekte, annelerinin farkında olmadan yaptıkları medya araçlarına yönlendirici davranışlar nedeniyle, medya araçları ile uzun vakit geçirerek medya araçlarının riskleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Yıldız ve Kanak, 2021). Çocukların özellikle bilgisayarda oyun oynarken aynı bilek ve kol hareketleri yapmaları ve ekran karşısında sürekli başlarını eğik tutmaları sonucu omurga duruşları bozulmakta, kas ve iskelet rahatsızlıkları oluşmaktadır (Lee ve Goa, 2020). Twenge ve arkadaşları (2019), kısa uyku süresini uzun ekran süresiyle ilişkilendirmiştir. Beyens ve Nathanson (2019), bu durumu medya kullanımının uyku zamanına kaymasına bağlamaktadır. Ekran uzun süre maruz kalmak çocukların uyku kalitesini de düşürmektedir (Li vd., 2020). İletişimden eğlenceye bilgidan üretmeye kadar yaşamın her alanında yer alan teknoloji (Aral ve Keskin, 2018) ve televizyon, akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi dijital medya araçları, çocukların açık hava deneyimlerinin, fiziksel ve sosyal etkinliklerinin yerini almadığı ve çocukları gerçek yaşamdan soyutlamadan, öğrenme içeriklerini zenginleştirdiği sürece çocukları için gerekli ve faydalı olacaktır (Bulca vd., 2020). Çocukların dijital medya araçlarından yararlanabilmeleri için, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, gelişimlerini destekleyecek şekilde kullanmalarını sağlamak gerekmektedir. Çocukları korumak adına teknolojiyi ve teknolojik cihazları kullanımını engellemek yerine, çocukların gelecekte bilinçli teknoloji kullanıcıları bireyler olmaları, öncelikle sağlıklı ve beraberinde üretken bir birey olarak toplumda yer almaları için, gelişim ve öğrenmelerini destekleyecek yönde kullanmalarına rehberlik edilmesi gerekmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların teknolojik araçları etkili ve doğru bir şekilde kullanabilmeleri, ebeveynin kontrolünde ve rehberliğinde kullanmalarına bağlıdır (Işıkoğlu Erdoğan, 2019). Yurdakul ve arkadaşları (2013), ebeveynlerin medya farkındalık düzeylerinin, medyanın çocuklar üzerindeki etkisine yön verdiğini belirtmektedir. Bostancı ve Çakır (2022), ebeveynlerin, dijital farkındalık düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğunu ancak yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymuştur.

Ebeveynlerde birer medya kullanıcısıdır ve çocukların bulunduğu ortamlarda ebeveynlerin kendileri de medya kullanımına dikkat etmeleri gerekmektedir. Medya okuryazarlığı ve ebeveyn medya aracılığı üzerine son zamanlarda yapılan araştırmalar, ebeveynlerin medya farkındalığına sahip olduklarını ancak medyanın olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin yeterli düzeyde bilgiye ve çocuklarının medya kullanımını takip edebilecek dijital beceriye sahip olmadıklarını ortaya koymuştur (Özsoy ve Atılgan, 2018). Güven (2018), ebeveynlerin dijital ebeveynlik konusunda bilinçli davranmadıkları, benzer şekilde Manap ve Durmuş (2021), çocuklardaki medya bağımlılığının, ebeveynlerin olumsuz model olma düzeyinin artmasıyla arttığını, çocuklarını olumsuz etkilerden koruma düzeyinin artmasıyla azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bazı ebeveynler medyanın getirdiği olumsuzlar konusunda endişeliyken, birçok ebeveyn ise çocuğunun medya kullanımını destekleyen davranışlarda bulunmaktadır. Bazı anneler, çocuklarının gelişimine uygun, eğitici içerikleri olan uygulamaları çocuklarıyla beraber izlemekte, medya kullanımında olumlu rol model olup gerekli müdahaleleri yapmakta ve sınır koyabilmekte iken bazı anneler günlük işlerini yaparken çocuklarının meşgul olması için medya araçlarını kullanmaktadır. Ayrıca çocuklarına yaptırmak istedikleri davranışlar için teknolojik aletleri (Tv, tablet, akıllı telefon vb.) ödül olarak kullanmakta ve sınır koymadan çocuklarını medyaya maruz bırakmaktadır (Chaudron, 2015).

Özyürek (2018), çocukların teknoloji kullanımı hakkında annelerin görüşlerini alarak yaptığı çalışmada, ebeveyn kontrolü olmadan medya araçlarını tek başına çocukların çoğunlukta olduğunu, annelerin medya araçlarını çocuklarının ellerinden alarak müdahale bulduklarını ve kurallar koyduğu sonucuna ulaşmıştır. İlgili alan yazın ve araştırmaların, elde ettiğimiz bulgularla örtüştüğü görülmektedir. Strousse ve Troseth (2014), ebeveyn desteği sayesinde, çocukların dijital dünyadan bilgi edinmeyi öğrendiklerini belirtmiştir. Araştırmamıza katılan annelerin, medyanın çocukları için faydalı

gördükleri içeriklerini seçerek çocuklarını bilinçli kullanmaya, süre sınırı koymaya, öğretici içeriklere yönlendirmeye bağlı olduğunu düşünmeleri çocuklarının bilinçli medya kullanımına eşlik ve rehberlik etmeleri açısından sevindirici bir sonuçtur. Çocukların dijital dünya ile gerçek dünya arasındaki bağlantı kurmalarında ebeveyn desteğinin, gerçek dünyaya bilgi aktarmalarında kayda değer bir fark yarattığını aktarmıştır. Alan yazında, ebeveynler ile yapılan çoğu çalışma, ebeveynlerin, teknolojik araçların çocukların gelişimini desteklediği görüşünde hem fikir olduklarını sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak, ebeveynler, uygun içeriklerin seçildiği ve takibi sağlandığı takdirde medya kullanımının olumlu katkı sağlayacağını düşünmektedirler. İnan (2013), medyayı bilinçli kullanan yetişkinlerin, medyayı eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirerek ve nitelikli olan ile niteliksiz olanı ayırarak, medyadan maksimum fayda sağladıklarını ifade etmiştir. Benzer şekilde Lovato ve Waxman (2016), medyanın öğrenmeyi destekleyecek uygulamalarını ve kullanımlarını bilmenin önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Bu araştırma ile okul öncesi dönem annelerinin, medyanın çocukları üzerindeki etkileri ile ilgili bilgi ve görüşlerinin alınmasının, annelerin medya farkındalıklarını artıracakları düşünülmektedir. Medya araçlarını kullanma konusunda sergiledikleri tutum ve davranışların, çocuklarına nasıl yön verdiğini fark etmeleri ve medyayı çocukların yüksek yararına hizmet edecek şekilde kullanmalarına rehberlik etmeleri, medyanın getirilerinin çocukları için olumlu olmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda çalışmanın amacı okul öncesi dönem annelerinin medyanın çocuklarının üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili düşüncelerini incelemek ve bu etkilerin çocuklarının yaşamlarına yansımalarını onların gözlemlerinden yola çıkarak betimlemektir. Bu amaç çerçevesinde çalışmada şu soruya yanıt aranmıştır: Okul öncesi anneleri, medyanın çocukları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri hakkında neler düşünmektedir? Dolayısıyla bu çalışmada, annelerin medya farkındalıklarını, medya kullanımına bakış açılarını, medyanın çocukları üzerindeki etkileri ile ilgili düşüncelerini öğrenmek ve bu etkilerin çocuklarının yaşamlarına yansımalarını, onların gözlemlerinden yola çıkarak betimlemek amacıyla şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Annelere göre, medyanın çocukları üzerindeki faydaları ve zararları nelerdir?
2. Annelere göre, çocukların medyada maruz kaldıkları karakterler hangileridir?
3. Annelere göre, çocukları medyada maruz kaldıkları karakterleri model olarak alıyorlar mı?
4. Anneler, çocuklarını medyadan neden ve nasıl uzaklaştırabilirler?
5. Annelere göre, çocuklarının medyaya yönelme nedenleri nelerdir?
6. Anneler çocuklarını medyadan uzak tutmak için ne tür sorumluluklara sahipler?
7. Anneler, çocuklarının medyada vakit geçirmelerinin önüne geçebilme ve çocukları ile kaliteli zaman geçirebilmek için neler yapıyorlar?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri benimsenmiş olup araştırma deseni olarak durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, birçok farklı veri kaynağı aracılığıyla, incelenen olay ve durum hakkında derinlenmesine bilgi edinmemizi sağlayan bir yöntemdir (Creswell, 2016). Bir duruma ilişkin etkenlerin (bireyler, süreçler, ortam, vb.) bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi ve etkenlerin var olan duruma, var olan durumun ise etkenlere olan etkilerinin araştırılmasını sağlayan bir yöntem olması sebebiyle, araştırmanın amacına en uygun modelin durum çalışması deseni olduğuna karar verilmiştir (Büyüköztürk vd., 2017).

Çalışma Grubu

Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, nitel çalışmalarda en yaygın kullanılan ve çalışma grubuna erişimin daha kolay olduğu örnekleme yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bununla birlikte, araştırma verilerinin hızlı ve ekonomik şekilde toplanabilir olması ile kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi çalışmaya hız katmaktadır (Baltacı, 2018). Buradan hareketle bu çalışma, annelerin okul öncesi dönem çocukları ile birlikte daha fazla zaman geçirdikleri, çocuklarının medya araçlarını

kullanma durumlarını en fazla annelerin gözlemledikleri düşünülerek kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle, çocuğu halen anasınıfına devam eden anneler seçilerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, Afyonkarahisar ili Sinanpaşa ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir okulun anasınıfında çocuğu bulunan 17 anneden oluşmaktadır. Annelerden 6 kişi erkek çocuğuna, geri kalanlar ise kız çocuğuna sahiptir. Annelerin yaş aralığı 25 ila 40 arasındadır ve tamamı ev emekçisidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, nitel araştırmalar arasında en temel yöntem olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme soruları okul öncesi eğitimi alanında uzman bir akademisyenin ve 5 okul öncesi öğretmenin görüşleri alınarak değerlendirilmiş, soru sayısı azaltılmış, sorular daha net ve kısa ifade edilecek şekilde 8 adet soru olarak yeniden düzenlenmiştir. Görüşme yöntemi, görüşme yapılan kişilerin kelimelerini, tonlamalarını, jest ve mimiklerini gözlemleyebildiğimiz, duygu ve düşüncelerini kendi ifadelerinden duyarak çıkarımda bulunabildiğimiz bir yöntem olmasıyla verilerin analizi için avantajlı bir yöntemdir.

Yarı yapılandırılmış görüşme esnasında, annelere aşağıda belirtilen sorular yöneltilmiştir:

1. Medyanın çocuğunuz için hangi açılardan faydalı/zararlı olduğunu düşünüyorsunuz? Açıklar mısınız?
2. Çocuğunuzun medyada maruz kaldığı karakterleri model aldığı oluyor mu?
3. Evetse, hangileri açıklar mısınız?
4. Eğer varsa, çocuğunuzun sosyal medya hesaplarını kontrol ediyor musunuz?
5. Evetse, hangi sıklıkla kontrol ediyorsunuz?
6. Çocuğunuzun ekran karşısından uzaklaştırıyor musunuz? Evetse, uzaklaştırma yöntemleriniz nelerdir?
8. Çocuğunuzun medya kullanımı ile ilgili olarak hangi faktörlerden etkilendiğini düşünüyorsunuz?
9. Medyanın yararlarını ve zararlarını çocuğuzuna nasıl anlatırsınız?
10. Sizde medyayı, çocuğunuz için, akran, ebeveyn ve öğretmenlerinden daha çekici kılan nedir?
11. Çocuğunuz ile günümüzdeki medya kullanımı kadar etkili/daha etkili hangi faaliyetlerle onun gelişimine olumlu katkılar sağlayabilirsiniz?

149

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama sürecine 12.04.2023 tarihi itibari ile başlanmış ve 12.06.2023 tarihinde tamamlanmıştır. Veri toplama sürecine başlamadan önce, katılımcılar ile Serban Kazım Özer Okulu'nda yüzyüze toplantı gerçekleştirilerek katılımcılara araştırma ve araştırmanın süreci hakkında bilgiler verilmiştir. Veri toplama sürecine katılımcıların gönüllü onam formunu doldurmaları ile başlanmıştır. Katılımcıların gönüllülük esasına dayanarak samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılarak yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilmeleri için okul bünyesinde yer alan anasınıfında, yalnız ve sessiz bir ortam hazırlanarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 30 ila 45 dakika sürmüştür. Araştırmada betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Görüşmeler analiz edilirken ayrıntılı betimlemeler yapılmıştır. Nitel araştırmalarda, verilerin, temaları destekleyen alıntılara yer verilerek yorumlanması ve sonuca nasıl ulaşıldığının açıklanması geçerliliği sağlayan en önemli ölçüt olduğu için, veriler analiz edilirken katılımcılardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Araştırma Etiği

Araştırmanın yürütülebilmesi için, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 12.04.2023 tarih ve 2023/144 karar sayısı ile etik açıdan uygun olduğuna dair gereken onay alınmıştır. 03/05/2023 tarihli ve E-81478198-100-180191 sayılı izin yazısı ile Afyonkarahisar Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni ve Valilik Makamı'nın 17/05/2023 tarihli ve E-49809702-605.01-76346420 sayılı yazısı ile oluru alınmıştır. Bu çalışmada, görüşme esnasında verilerin kaybolmaması amacıyla görüşülen katılımcının izni dahilinde ses kaydı alınmıştır. Görüşme esnasında, güvenilirliği sağlamak amacıyla, katılımcıların etkilenmemesi için konuşmalarına müdahale edilmemiş, yönlendirme yapmaktan kaçınılmış, yanıtlarına olumlu veya

olumsuz tepki verilmemeye özen gösterilmiştir. Görüşmeler sonunda, kayıt altına alınan bilgiler yazılı hale dönüştürülmüş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Annelerin kimliklerinin gizli tutulması amacıyla isimlerine yer verilmemiştir. Görüşme yapılan anneleri belirtmek amacıyla “A1, A8, ...” gibi kodlamalar kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Yapılan içerik analizi sonucunda beş tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin medya farkındalığı, çocukların medyada karşılaştığı karakterleri model alma duumları, annelerin müdahale çeşitleri (ekrandan uzaklaştırma durumları), annelerin medyanın çocuklarına çekici gelen özelliklerine dair görüşleri, annelerin çocuklarının gelişimlerine medyadan daha çok olumlu katkı sağlayacak aktivitelere ilişkin görüşleridir.

Tema 1: Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Annelerinin Medya Farkındalığı

Tablo 1. Annelerin medyanın çocuklarına etkileri hakkındaki görüşlerine dair bulgular

Tema	Alt tema	Kodlar
Medya farkındalığı	Olumlu etkileri	Bilişsel gelişimine destek
	Olumsuz etkileri	Sağlık üzerindeki olumsuz etkiler uygunsuz içeriklere maruz kalma Uygulamaların yönlendirici olma özelliği Sabırsızlık Medya bağımlılığı

Tablo 1'e bakıldığında okul öncesi dönem annelerinin medya farkındalığına ilişkin tema, medyanın “olumlu etkileri” ve “olumsuz etkileri” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. Buna göre anneler, medyanın çocukları üzerindeki olumsuz etkilerini, sağlığını riske atma, uygun olmayan içeriklerle (şiddet, korku vb.) karşılaşma, internet ortamındaki hızlı akışın gerçek hayatta da her şeye hemen ulaşmak istemesine ve sabırsızlığa neden olması, medya ortamında kullandıkları uygulamaların yönlendirici olma özelliğiyle çocukların akıl yürütme becerilerini olumsuz etkilemesi ve medyaya bağımlı hale gelmeleri olarak belirtilmişlerdir. Annelerin ifadelerinden yola çıkarak, olumlu etkileri olarak en çok değindikleri etkinin öğrenmeyi desteklemesi olduğunu görülmektedir. Medyanın olumsuz etkilerini ise en fazla fiziksel sağlığa verdiği zararlar, uygunsuz içerikler ve model alma açısından değerlendirmektedirler. Annelerin bu ifadelerinden hareketle, medyanın çocuklarının gelişim alanlarındaki olumsuz etkilerinin farkında oldukları ve bu durumlardan kaygı duydukları görülmektedir.

A14, çocukların, uzun süre ekran başında kaldıklarında yalnızlaşabileceklerini ve pasifleşebileceklerini düşünmektedir ve endişelerini şu sözleriyle ifade etmektedir:

A14: “Dikkat dağınıklığına neden oluyor. Sanki başka bir dünyada gibi, arkadaşları ile oynamak gibi güzel şeylerin farkında olmuyor. İletişim kuramıyoruz. Çok fazla medya kullandığında agresif oluyor, iyice hırçınlaşıyor. Uyku sorunu yaşıyoruz, telefondaki oyunu bırakıp uyumak istemiyor. Bütün gün tabletle vakit geçirip hiç sıkılmaması çok kötü bir durum. Gelecekte bizi zor şeyler bekliyor. Çünkü çocuklarımız bizden uzaklaşıyor medyaya yakınlaşıyor.”

A9'un ifadelerine bakıldığında, medyanın faydalı gördüğü özelliklerinin bilinçli kullanmaya, süre sınırı koymaya, öğretici içeriklere yönlendirmeye bağlı olduğunu belirttiği görülmektedir:

A9: “Bilinçsiz kullanılırsa tamamen zararlı olduğunu düşünüyorum. Süre sınırı koymazsam, ya da bazı kanalları ve uygulamaları yasaklamazsam nelerle karşılaştığımı bilemem. Onu takip etmezsem, daha çok içerikleri yaşına uygun olmayan şeyleri açıyor. Bütün ilgisini oraya veriyor. Merak ettiği çoğu içerik, genelde savaş gibi, sürekli şiddete sevk eden şeyler zaten çocukların gelişimine hiç uygun değil.”

Anneler, medyanın çocuklarına olumlu ve olumsuz etkilerini, kendi çocuklarından aldıkları geri bildirimlere ve gözlemlerinden yola çıkarak, birlikte değerlendirmişlerdir. Faydalı bulsalar dahi, bu

faidalarının, zararları söz konusu olduğunda daha etkisiz kaldığını düşünmektedirler. Annelerin, medyanın olumlu etkileri için, bilişsel gelişimi destek sağladığı yönünde ortak görüşlere sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Tema 2. Çocukların Medyada Karşılaştığı Karakterleri Model Alma Durumları

Tablo 2.Çocukların medyada karşılaştığı karakterleri model alma durumlarına ilişkin gözlemleri

Tema	Alt tema	Kodlar
Medya karakterlerini model alma durumları	Model aldıkları karakterler	Örümcek Adam Süperman HuggyWuggy
	Model alma sebepleri	Karakterlerin olağanüstü güçlere sahip olması Çocukların hayal dünyasına hitap ediyor olması
	Sonuçları	İstenmeyen davranışlar Özenmek

Tablo 2’ye bakıldığında, okul öncesi dönem çocuklarının medyada karşılaştığı karakterleri model alma durumları teması, ‘model aldığı karakterler’, ‘model almalarının sebepleri’ ve ‘sonuçları’ olmak üzere üç alt temaya ayrılmıştır. Birinci alt temada, erkek anneleri, çocuklarının medyada model aldıkları karakterlerin Örümcek Adam, Süperman ve Huggy Wuggy olduğunu ifade etmişlerdir. İkinci temada erkek anneleri, medyada yer alan karakterlerin olağanüstü güçlere sahip olduğu ve çocukların hayal dünyasına hitap ettiği için çocuklarının model aldıklarını ifade etmişlerdir. Üçüncü alt temada, anneler, çocuklarının sevdikleri karakterleri model almaları sonucunda, istenmeyen davranışlar sergilediklerini ve karakterlere özendiklerini belirtmişlerdir. Annelerin ortak ifadeleri, çocukların medyadaki karakterlere özenmesi, özendiği şeylere sahip olmak istemesi, onların davranışlarını taklit etmesinden oluşmaktadır. Karakterleri sevmeye nedenleri olarak ifade edilen görüşlerde en çok, ilgi çekici olması yer almaktadır. En çok model alınan karakterin olağanüstü güçleri olduğu için sevilen ve özellikle erkek çocuklar tarafından her hareketi taklit edilen Örümcek Adam olduğu görülmektedir.

151

A1: “Evet oluyor, Süperman ve Örümcek Adam’ı model alıyor. Olağanüstü güçleri olduğu için onları çok seviyor. Güçlüyüm, yenilmezim gibi ifadeler kullanıyor. Çocuklar artık medyadakileri daha çok benimsiyor, çok meraklılar. Anne babadan daha çok onlara özenip model alıyorlar.”

A17 Huggywuggy karakterinin çocuğunda gözlemlendiği istenmeyen davranışları şu ifadeleri ile belirtmektedir:

A17: “Huggywuggy karakteri oğlumun ilgisini çok çekiyor. Sürekli onun oyunlarını oynuyor. Gözleri rahatsızlandı bu yüzden. HuggyWuggy oyuncakları var, eğer telefonda oynamazsa, o oyuncaklarla oynuyor. İzin vermediğimde sinirleniyor, sesini yükseltiyor, benimle inatlaşıyor, sürekli ağlıyor.”

Kız annelerinin en çok değindiği nokta ise, karakterlere benzemesi ve ondaki her şeyin aynısına sahip olmak istemeleridir. Annelerin çocuklarının medyadaki karakterleri model alma durumlarını, çocuklarında gözlemledikleri istenmeyen davranışlara bakarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Kız annesi *A3*, diğer annelerden farklı olarak model alma durumlarına ilişkin düşüncelerini şu sözleriyle aktarmıştır:

A3: “Evet model aldığı birçok karakter var. Bunlar hem sanatçı hem oyuncu hem de çizgi film karakterleri olabiliyor. Bazen kendi gibi değil de onlar gibi davranıyor. Konuşmalarını, hareketlerini değiştiriyor, ona benziyor.”

A7 ve diğer anneler benzer görüşlere sahiptir. *A7* şu şekilde ifade etmiştir:

A7: “Evet oluyor, odasının pembe olmasını istiyor. Pembe bebekler, pembe mutfak setleri istiyor. Gördüğü her şeye özeniyor, aynısına sahip olmak istiyor.”

Özetle, model alınan karakterlerin, çocuklarının hayatında azımsanamayacak kadar çok yeri olduğu ve annelerin model alma durumlarını tamamiyle olumsuz olarak değerlendirdiği söylenebilir.

Tema 3. Okul Öncesi Dönem Annelerinin Çocuklarını Ekrandan Uzaklaştırma Durumları

Tablo 3. Annelerin medyanın etkileri konusunda çocuklarına müdahaleleri

Tema	Alt tema	Kodlar
Müdahale çeşitleri	Engel olmak	Odasına göndermek Kanal değiştirmek Erişimini engellemek Tehdit etmek Süre sınırı koymak
	Farkındalık kazandırmak	Sağlığına zararlarını açıklamak İçeriklerinin uygun olup olmadığını açıklamak Öğrenmesini destekleyecek içerikler sunmak Medyayı birlikte kullanmak/rehberlik etmek

Tablo 3'e bakıldığında okul öncesi dönem annelerinin çocuklarını ekrandan uzaklaştırma durumları teması, 'engel olmak' ve 'farkındalık kazanmalarını' sağlamak olarak iki alt temaya ayrılmıştır. Engel olmak alt temasını, çocukları odalarına göndermek, televizyonda içeriği uygun olmayan ekranlarla karşılaştığında kanalı değiştirmek, medya araçlarını kullanmasını yasaklamak, başlarına kötü şeyler (dolandırılma, borçlanma vb.) gelebileceğine yönelik tehdit etmek, kullanmasına belli bir süre izin vermek oluşturmuştur. Farkındalık kazandırmaları sağlamak olan ikinci alt tema, sağlığına verdiği zararları, içeriklerin yaşına uygunluğunu açıklamaları, öğrenmelerini destekleyen uygulamaları seçip sunmak, medyayı birlikte kullanıp rehberlik etmek ve fikir alışverişinde bulunmak, boyama, deney gibi farklı aktiviteye yönlendirmeleri olarak belirtilmiştir.

Annelerin, çocuklarını medyadan uzaklaştırmaları gerektiği yönünde hem fikir olduklarını, benzer yöntemleri kullanan anneler olmakla birlikte, çoğunluğun uzaklaştırma yönteminin birbirlerinden farklı olduğunu söylenmektedir. Benzer yöntemler daha çok, kızmanın, tehdit etmenin, sağlığına zararları ile korkutmanın tek çare olduğunu düşünen annelerin sözel uyarılarından oluşmaktadır. Uygulama olarak ise yasakladıklarını görülmektedir. Zararlarını en aza indirmek amacıyla, farkındalık kazanmaları gerektiğini düşünen anneler, içerikleri birlikte seçtiklerini, fikir alışverişi yaparak kullandıklarını, takip ettiklerini, çocukların geri bildirim aldıklarını belirtmişlerdir. Zararlarını açıklamakla kalmayıp, medyayı birlikte kullanma ve birlikte etkinlikler yapma yöntemlerini uyguladıkları görülmektedir.

A15 ve **A16**'nın aynı amaçta olup, çocuklarının kendiliğinden uzaklaşmaları için farklı yöntemler denediği söylenmektedir. Uzaklaştırma yöntemini, A15'in, çocuğu ekran başındayken oyuncaklar getirip, çocuğun kendisinin bırakması için teşvik ettiği, A16'nın ise, çocuğundan, izlemek istediği şeyi önce kendisine göstermesini istediği, çocuğuyla çatışma yaşamak yerine içerik üzerinde konuşarak, seçici olma ve kendisi için faydalı olanı seçmeye yönlendirdiği görülmektedir.

A15: "Çocukların uygun olmayan içeriklere maruz kalmasını istemiyoruz. Bizim evimizde televizyon yok bu yüzden. Eşime ve bana ait telefonları da bizim denetimimizde kullanmasına izin veriyoruz. Takip etmek istiyorsa, sanal kütüphane, belgesel gibi programları takip edebileceğini söylüyorum. Bilgi edinmesini sağlayacak öğretici videolara yönlendiriyorum. Uzun süre ekran başında kalmaması için, sevdiği oyuncaklarını yanına getiriyorum. Bir süre sonra kendiliğinden oyuncaklara yöneliyor. Bende oyuna katılıyorum, legolarla oynuyoruz. Bazen etkinlik yapıyoruz. Birlikte izlediğimiz, öğrendiğimiz etkinlikleri yapıyoruz. Öğrendiği bilgiler oluyor. Bence önemli olan oto kontrolü öğrenmesini sağlamak. Çünkü her zaman kontrol bizde olmuyor. Geniş aile ve akrabalarının etkiside söz konusu oluyor, arkadaşlarından duyduklarından da etkileniyor, bizde yok ama akrabalarımıza gidince televizyona maruz kalıyor."

A16: "Neler izlediğini takip ediyorum. Bana izlemek istediği şeyi göstermesini isteyerek izlediği içerikleri takip edip müdahalede bulunuyorum. Medyanın zararlarını anlatmak kullanmaması için yeteri kadar etkili olmuyor. O yüzden seçici olmasını öğretmeye çalışıyorum. İzlemek istediği şeyi bana gösterdiğinde bu senin yaşına uygun değil dediğimde, kaç yaşına gelince izleyebilirim diye sordu. Kısaca engel olamayız, bu yüzden çatışma yaşamak yerine rehberlik etmek daha mantıklı. Hem bence yasaklamak daha çok merak etmesine neden oluyor. En iyi yöntem medyayı birlikte kullanmak olur."

Anneler çocukların medyaya maruz kaldıklarında, karşılabilecekleri sorunlarla ilgili farkındalığa sahip olduğu görülmektedir. Yöntemlerinin doğruluğu veya yanlışlığı üzerinde çok düşünmemekle birlikte, zararlarından korumak adına, bir şekilde sonucun uzaklaşmaları olduğunu düşünerek farklı yöntemler denemektedirler. Anneler çocuklarını uzak tutmanın sadece kendilerine bağlı olmadığını, medyaya maruz kalmamaların ise mümkün olmadığını düşünmektedirler. Süre sınırı koyan ve medyayı ödül olarak kullanmasına izin veren, engel olmayı bu teknolojik çağda yetişen çocukların geleceğe uyumu açısından yanlış görerek rehberlik eden annelerin, çocuklarının bilinçli birer medya kullanıcısı olarak yetişmelerine ve en üst seviyede fayda sağlamalarına katkı sağlayan daha anlamlı bir farkındalığa sahip olduğu söylenmektedir.

Tema 4. Okul Öncesi Dönem Annelerinin, Medyanın Çocuklarına Çekici Gelen Özelliklerine Dair Görüşleri

Tablo 4. Medyanın çocukları çeken özellikleri hakkında anne görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar
Medyanın çekici gelme sebepleri	Çocukların medyaya yönelme sebepleri	Erişim kolaylığı
		Akranlarıyla kendisini kıyaslaması
		Oyun oynamak
		Alışkanlık haline gelmesi
		Video izlemek ve takip etmek
	Çocukların medyayı sevme sebepleri	Medya kullanan yetişkinleri model alması
		Aile içi iletişimsizlik
		Sonuca çabuk ulaşma
		Eğlenceli ve renkli içerikler
		Medya ortamında söz sahibi olmaları
		Yeni şeyler öğrenmeleri

Tablo 4'e bakıldığında okul öncesi dönem annelerinin, medyanın çocuklarına çekici gelen özelliklerine dair görüşleri temasında altında, 'çocukların medyaya yönelme sebepleri' ve 'çocukların medyayı sevme sebepleri' olmak üzere iki alt tema oluşmuştur. İlk temaya bakıldığında, anneler, çocuklarının evde ve telefonlarda internet bağlantılarının olması ile medyaya kolaylıkla eriştiklerini, medya araçlarını kullanım konusunda çocukların kendilerini diğer arkadaşlarını kıyaslayarak kullanmak ve kendine ait medya araçlarına sahip olmak istemesi, oyun oynamak amacıyla yönelmesi, videoları merak edip izlemesi ve merak edip takip etmek istemesi, çevresinde medya kullanan yetişkinleri model alması, medya kullanımının alışkanlık haline gelmesi ve aile içindeki iletişimsizlik şeklinde ifade etmişlerdir. İkinci alt tema olan çocukların medyayı sevme nedenlerine ilişkin annelerin görüşleri ise, istediklerine ve sonuçlara çabuk ulaşma imkânı sunması, ilgilerini çeken, hayal dünyalarına hitap eden eğlenceli ve renkli içerikler barındırması, medya ortamında söz sahibi ve kendilerini daha rahat ifade ediyor olmaları, medya ortamında arkadaşlarıyla oyun oynamaları, yeni bilgiler öğrenmeleri (şarkı, tekerleme, ingilizce kelimeler, sayılar vb.) şeklinde olmuştur.

Anneler, çocuklarının medyaya yönelmelerini daha çok dış etkenlere bağlamaktadırlar. Bu dış etkenler; hem internetin hem de medya araçlarının her yerde ve herkeste olması, çocuğun iletişim kurduğu çevresindeki akranlarının ve yetişkinlerin medya kullanıyor olması, aile bireylerinin yeterince iletişim kuramamasından ve medyanın çocukları takipte kalmaya zorlayıcı özelliği olarak değerlendirmektedirler. Merakı canlı tutan videoların, devamlılık gerektiren oyunların ve bunun sonucunda gelişen alışkanlıkların çocuklarını medyaya çektiğini düşünmektedirler. Çocuklarının medyayı sevmelerini ise medyanın renkli, hareketli, eğlenceli, hızlı sonuç veren olması gibi etkenlere bağladıklarını görüyoruz. Çocuklarının yeni şeyler öğrenmesi ve medya ortamında sadece kendilerinin söz sahibi olmasının, çocuklarına doyum sağladığını, bu yüzden sevdiklerini düşünmektedirler.

Annelerin ifadelerinden, çocuklarının ve medyanın özelliklerini bildikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Annelerin, çocuklarının sevdikleri ve sevmedikleri şeylerin, ne istediklerinin ve neye ihtiyaç duyduklarının farkında oldukları söylenmektedir.

Tema 5. Okul Öncesi Dönem Annelerinin, Çocuklarının Gelişimlerine Medyadan Daha Çok Olumlu Katkı Sağlayacak Aktivitelere İlişkin Görüşleri

Tablo 5. Annelerin çocukların gelişimini destekleyen medya harici aktivite önerileri

Tema	Alt Tema	Kodlar
Medya haricindeki aktiviteler	Aile ile yapılan aktiviteler	Gezmek Sohbet etmek Zeka oyunları oynamak Kitap okumak
	Bireysel yapabilecekleri aktiviteler	İlgisi olan alanlarayönlendirmek Arkadaşları ile oyun oynamasını sağlamak

Annelerin, medyanın, çocuklarına faydası olan özelliklerinin farkında oldukları, farklı öneriler sunmakla birlikte, medyanın faydası yanında zararlarının da olduğunu ve medya harici aktivitelerin çocuklarının gelişimini destekleyeceğini düşündükleri görülmektedir. Tablo 5'e bakıldığında okul öncesi dönem annelerinin, çocuklarının gelişimlerine medyadan daha çok olumlu katkı sağlayacak aktivitelere ilişkin görüşleri teması 'aile ile birlikte yapılan aktiviteler' ve 'bireysel katılacağı aktiviteler' olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. Buna göre annelerin, aile ile birlikte yapılan aktiviteler alt temasında gezmek, sohbet etmek, evde zeka oyunları oynama, kitap okuma saati düzenleme önerilerinde bulunduğu görülmektedir. Çocukların bireysel katılacağı aktiviteler alt temasında, ilgisi olan alanlara yönlendirmek, evin içinde sürekli ekrana yöneldiği için doğada vakit geçirmesini ve toprakla oynamasını sağlamak, arkadaşları ile oyunlar oynayıp sosyalleşmesi için ortam hazırlamak olarak belirtilmişlerdir. Anneler çocukların gelişimini destekleyecek medya dışındaki aktivitelere ilişkin önerilerini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

A14: "Ailecek etkinlik yapmak daha faydalı, mesela bana yardım etmek, birlikte kitap okumak, boyama yapmak, onun anlayacağı şekilde konuşmak, sohbet etmek ailedeki herkes için faydalı olur."

Annelerin çoğu, çocuklarının gelişimini destekleyen medya harici aktivitelere, birlikte etkinlik yapmak önerisinde bulunmuşlardır. Diğer öneriler arasında çocuklarının ilgili olduğu alanlarda kendisinin yapacağı aktivitelere yönlendirmek, arkadaşları ile oynaması için ortam oluşturmak ve doğada vakit geçirmesini sağlamak yer almaktadır.

A16, çocukları çok iyi tanıyıp ilgi alanlarına yönlendirmeyi önermiştir. Çocukların kendi emekleri sonucunda başarıyı tatmaları gerektiğini vurgulamıştır. Bunu sağladıklarında, çocukların medya yerine, sevecekleri kendilerinin koyacağını savunmaktadır. **A16'**nın ifadeleri ise şöyledir:

A16: "Odağını değiştirmek gerekiyor. Onu iyi tanıyıp ilgi alanlarına göre yönlendirmek gerekiyor. Sevdiği şeyi yapar, motive olur, kendine olan güveni artar, sosyalleşir. Medya yerine onu tercih edebilir. Tabi bunu ona biz sunmalıyız, çünkü çocuklar kolayı seviyor, herkes kolayı sever, tercih eder ama çocuklara her şey hazır sunulduğu için kolayla alışıyorlar. Çocuklara mücadele etmeyi, emek vermeyi de öğretmemiz gerekiyor. Sonunda edindiği başarıyı tatması için fırsatlar sunmalıyız."

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan anneler, çocukların medyaya maruz kalma durumlarını olumlu ve olumsuz açılardan değerlendirmişlerdir. İlk olarak, annelerin, medya kullanımının daha çok olumsuz etkileri olduğunu düşündükleri görülmektedir. Annelerin ifadeleri, çocuklarının karşılaşabilecekleri tehlikelerin farkında olduklarını ortaya koymaktadır. Medyanın çocuklarının gelişim alanlarındaki olumsuz etkileri konusunda kaygı duyduklarını, çocuklarının geleceğine yönelik merak ve endişe içinde oldukları belirtilmektedir. Bazı ebeveynler medyanın getirdiği olumsuzlar konusunda endişeliyken, birçok ebeveyn ise çocuğunun medya kullanımını destekleyen davranışlarda bulunmaktadır. Bazı anneler, çocuklarının gelişimine uygun, eğitici içerikleri olan uygulamaları çocuklarıyla beraber izlemekte, medya kullanımında olumlu rol model olup gerekli müdahahaları yapmakta ve sınır koyabilmekte iken bazı anneler günlük işlerini yaparken çocuklarının meşgul olması için medya araçlarını kullanmaktadır. Ayrıca çocuklarına yaptırmak istedikleri davranışlar için teknolojik aletleri (Tv, tablet, akıllı telefon vb.) ödül olarak kullanmakta ve sınır koymadan çocuklarını medyaya maruz bırakmaktadır (Chaudron ve

Beutel, 2015). Amerikan Pediatri Akademisi (AAP), 0-2 yaş arası çocukların teknolojik cihazlardan uzak tutulması gerektiğini, 3-5 yaş arası çocukların odalarında dijital medya araçlarının olmaması gerektiğini ve günde en fazla 1 saat kullanmalarına müsaade edilmesini, 6-18 yaş arasındaki çocukların ise günde 2 saatten fazla kullanmalarını gerektiğini belirtmiştir. Plowman ve arkadaşları (2010) da benzer şekilde, ebeveynlerin çocuklarının medyayı çok fazla kullanmalarından endişe duyduklarını ancak dış dünyadan gelebilecek risklerden korumak amacıyla çocuklarının ekran başında olmalarını tercih ettiklerini tespit etmişlerdir. Durmuş ve Övür (2021) aynı şekilde, medya araçlarıyla çok fazla zaman geçiren çocukların bazı değişkenlere bağlı olarak ekran sürelerini incelemiş ve ebeveynlerin çocuklarının zararlı içeriklere maruz kalmalarından ve bağımlılık geliştirmelerinden kaygı duyduklarını belirtmiştir.

Medyaya maruz kalan çocuklar, zamanla gerçek ile sanal ayırt etmekte zorlanabilirler. Çocuklar özellikle reklam ve oyunlardan etkilenmekte, ekrandaki mesajları bilinçsiz bir şekilde almaktadır (Browne ve Hamilton, 2005). Aşırı medya kullanan çocukların beyin yapısı olumsuz etkilenmekte ve beyin gelişimi riske girmektedir (Hutton vd., 2020). Telefon, bilgisayar, tablet, televizyon gibi araçların çok fazla kullanılması, çocukların uygunsuz içeriklere maruz kalma riskini arttırmakta, ruhsal ve nörolojik sorunlar ile davranış problemlerini de beraberinde getirmektedir (Akbaş ve Dursun, 2020). Huang ve Lee (2009), ekrana maruz kalmalarının çocukların davranış problemlerini arttığını tespit etmiştir. Çocukların sıklıkla şiddet görüntülerine maruz kalmaları, şiddeti çözüm yolu olarak görmelerine neden olmaktadır. Şiddet barındıran medya içerikleri çocuklarda saldırgan davranışlara yol açmaktadır (Mendoza, vd., 2007). Huesmann (2010), medyada yer alan şiddet içerikli videolara ve oyunlara maruz kalmanın, çocuklarda şiddete gerçekten maruz kalmakla aynı etkiye sahip olduğunu, bunun gelecekte çocuklardaki saldırgan davranışların riskini arttırdığını belirtmektedir. Jansen ve arkadaşları (2014), şiddet içeren ekrana maruz kalan çocukların okula başladıklarında zorbalık yaptıklarını ifade etmişlerdir. Ekran içeriklerinin fazla uyaran içermesi, çocukların aynı anda birçok şeye dikkat etmesini gerektirdiği için, ekran kullanımı fazla olan çocukların dikkat süreleri kısalmakta ve bu çocuklar odaklanma problemleri yaşamaktadırlar (Zimmerman ve Christakis, 2005). Çocukların ekranda uygunsuz içeriklere maruz kalmaları, dürtü kontrolünü, özdüzenleme, zihinsel esneklik ve empati kurma becerisini, duygularını ifade şekillerini ve öfke kontrollerini olumsuz yönde etkilemektedir. Medya araçlarını uzun süre kullanan çocukların, internet ortamından ayrılmak istemedikleri, ayrıldıklarında ise saldırgan tepkilerde bulunup öfkelenebildikleri gözlemlenmiştir (Mustafaoğlu vd.,2018). Akçay ve Özcebe (2012), televizyonunun okul öncesi dönemdeki çocukların saldırganlık davranışlarıyla ilişkisini araştırmıştır. Çalışmasında, çocukların tv izleme süresinin etkilerini, hafta içi ve hafta sonunu olarak ele almıştır. Çocukların hafta içi ekran süresi arttığında, olumlu sosyal davranışlarında azalma, fiziksel ve ilişkisel saldırganlık davranışlarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Hafta sonu artan ekran süresi sonucunda çocukların olumlu sosyal davranışlarının ve depresif duygularının azaldığını ancak fiziksel saldırganlığın arttığını tespit etmiştir. Washington Üniversitesi'nde yürütülen bir çalışmada, ekrandaki şiddet içeriklerinin çocukların davranışlarına etkileri araştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda, şiddet içeriklerinin çocuklarda olumsuz davranışlara neden olduğu ortaya koyulmuştur. Bu çalışmada, kontrol grubundaki çocuklara aileleri tarafından 6 ay boyunca sadece şiddet içeriklere sahip çizgi filmler izletilmiştir. Deney grubundaki çocuklara ise aileleri tarafından 6 ay boyunca eğitsel içeriklerin ağırlıklı olduğu ve şiddet içermeyen çizgi filmler izletilmiştir. 6 ay sonunda, her iki gruptaki çocuklar, 1 yıl boyunca gözlemlenmiştir. Şiddet içerikli çizgi filmleri izleyen çocuklarda olumsuz davranışların arttığı, çocukların, bağırma, zorbalık yapma, zarar verme, agresif davranışlar sergileme gibi istenmeyen davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Eğitici çizgi filmleri izleyen çocukların ise uyumlu oldukları, paylaşma, işbirliği, empati gibi olumlu sosyal davranışlar sergiledikleri gözlemlenmiştir (Essays, 2013).

İkinci tema olan okul öncesi dönem çocuklarının medyada karşılaştığı karakterleri model alma durumlarına ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: Annelerin okul öncesi dönemdeki çocuklarının medyaya maruz kalmaları durumunda, model aldıkları karakterlerin, çocuklarının hayatında azımsanamayacak kadar çok yeri olduğunu ve annelerin model alma durumlarını sadece olumsuz olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Erkek annelerinden bazıları, kahramanların olağanüstü güçleri olmasını, kız annelerinden bazıları ise kendi cinsiyetindeki karakterleri beğenmesini ve özenmesini, model alma sebebi olarak sunmuştur. Calvert ve Kotler (2003), çocukların bu dönemde yanlış modeller (süper kahramanlar) seçmeleri, kişiliklerinin sağlıklı olmayan temeller üzerinde oluşacağını belirtmiştir. Adak-Özdemir ve Ramazan (2012), çocukların kahramanlarla kendilerini

özleştirdiklerinde, onları taklit etme, onların cümlelerini kullanma, bilinçsiz tüketime özendiren içeriklere maruz kalarak her gördüğüne sahip olmak isteme gibi olumsuz etkilerin ortaya çıktığını tespit etmiştir.

Türkkent (2012), okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmenlerin görüşlerini aldığı çalışmasında, katılımcılar, çocukların şiddet içerikli, niteliksiz çizgi filmlerdeki karakterleri taklit ettiklerini, kaba kelimeler öğrenip onlar gibi konuştuğunu, kelime hazinesinin daralarak, Türkçeyi yanlış kullanmalarına neden olduğunu ve konuşma becerilerinin yavaşladığını ifade etmişlerdir. Yağlı (2013) ise, çocukların izledikleri karakterlerden duydukları, küfür ve argo kelimeleri günlük konuşmalarında kullandıklarını aktarmıştır. Bayır ve Günşen (2017) de mevcut araştırma sonuçlarına benzer şekilde, çocukların kendi cinsiyetindeki kahramanları daha çok benimsediklerini, olumlu anlamlar yükleyerek model aldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan annelerin ifadelerinin, çocukların medya karakterlerini model alma durumları konusunda alanda yapılmış diğer araştırmalarda elde edilen sonuçlar ile paralel olduğunu görülmektedir. Alan yazında yer alan birçok araştırmanın aksine, Oruç ve arkadaşlarının (2011) yaptığı araştırma sonucunda, çocukların medya karakterlerini model alma durumunun olumlu gerçekleştiği görülmüştür. Oruç ve arkadaşları (2011), çocukların okul öncesi dönemde sahip oldukları öğrenme isteği ve merak sayesinde, her şeyi açık bir algıyla önce taklit ettiklerini, sonrasında onunla özdeşleştiğini ve benimsediğini ifade eder ve bu durumu olumlu değerlendirerek, çocuğun gelecekteki yeteneklerini oluşturduğu belirtir. Çocukların gerçek hayatta benimsedikleri modeller ile model aldıkları medya karakterlerin uyumlu olduğu ve çocukların kendileriyle en çok ortak yönü olanları model olarak seçtikleri görülmüştür. Benimsediklerinin, gerçek hayatta olsun medyada olsun, kendilerine zaman ayıran, değer veren, seven ve saygı duyan modeller olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, çocukların daha çok kendi cinsiyetlerindeki karakterleri benimsediklerini ve onlara olumlu anlamlar yüklediklerini gözlemlemişlerdir. Alan yazından farklı olarak, daha çok erkek çocuklar tarafından izlenen şiddet ve saldırgan içeriklerinin, çocuklarda şiddet ve saldırganlık davranışlarına neden olmadığı, bu karakterlerin çocuklar tarafından kahraman olarak algılandığını ve saldırganlık davranışlarını korunma olarak değerlendirildiklerini ortaya koymuştur. Çocukların model alma sürecinde, karakterlerin iyilik yapma, vatani koruma gibi davranışlar sergilemelerinin, çocukların benmerkezciliği aşmaya başladıklarını ve daha çok empatik davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Bu anlamda, çocukların karakterleri model almalarını, ahlak gelişimlerine katkı olarak değerlendirmişlerdir. Greitemeyer (2011), prososyal içeriklere sahip medyanın, empati kurma, hoşgörü, affetme gibi prososyal duygu ve düşünceleri, başkalarını mutlu etme, yardımlaşma, işbirliği, bağış yapma gibi olumlu sosyal davranışlarda motivasyonu arttırdığını, saldırganlığı ve saldırganlıkla ilgili yönelimleri azalttığını belirtir.

156

Üçüncü tema olan annelerin medyanın etkileri konusunda çocuklarına müdahalelerine ilişkin olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Annelerin çocuklarını medyadan uzak tutmak adına farklı yollar denemeleri (engel olmak, farkındalık kazanmalarını sağlamak) medyanın zararları konusunda farkındalıkları olduğu göstermektedir. Uzaklaştırma yöntemlerinde; odasına göndermek, kanal değiştirmek, erişimini engellemek, tehdit etmek, süre sınırı koymak, sağlığına zararlarını açıklamak, içeriklerinin uygun olup olmadığını açıklamak, öğrenmesini destekleyecek içerikler sunmak, medyayı birlikte kullanmak ve rehberlik etmek, farklı aktivitelere yönlendirmek yer almaktadır. Güngör (2014) buradaki sonuçlara paralel bulgulara sahip çalışmasında, ebeveynlerin çocukları ile birlikte televizyon izlediği ve uygunsuz içeriklerle karşılaştıklarında kanalı değiştirdiklerini aktarmıştır.

Dördüncü tema olan okul öncesi dönem annelerinin, medyanın çocuklarına çekici gelen özellikleri konusundaki görüşlerine ilişkin şu sonuçlara ulaşılmıştır: Anneler, çocuklarının medyaya yönelmelerini daha çok dış etkenlere bağlamaktadırlar. Bu dış etkenler; hem internetin hem de medya araçlarının her yerde ve herkeste olması, çocuğun iletişim kurduğu çevresindeki akranlarının ve yetişkinlerin medya kullanıyor olması, aile bireylerinin yeterince iletişim kuramamasından ve medyanın çocukları takipte kalmaya zorlayıcı özelliği olarak değerlendirmektedirler. Merakı canlı tutan videoların, devamlılık gerektiren oyunların ve bunun sonucunda gelişen alışkanlıkların çocuklarını medyaya çektiğini düşünmektedirler. Çocuklarının medyayı sevmelerini ise medyanın renkli, hareketli, eğlenceli, hızlı sonuç veren olması gibi etkenlere bağladıklarını görüyoruz. Çocuklarının yeni şeyler öğrenmesi ve medya ortamında sadece kendilerinin söz sahibi olmasının, çocuklarına doyum sağladığını, bu yüzden sevindiklerini düşünmektedirler.

Annelerin çocuklarının medya araçlarını kullanmak ve medyadan öğrenmek konusunda iyi olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Annelerin, medyanın çocukları için en çok fayda sağladığını düşündükleri alan, bilişsel gelişim alanı olmuştur. Türkent (2012)' in çalışmasında anneler, nitelikli programların çocuklarına olumlu etkilerini olduğunu, çocukların iletişim becerilerini geliştirdiğini, güzel kelimeler ve şarkılar öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Türkent (2012)' in çalışmasına katılan annelerin verdiği yanıtlar ile bizim çalışmamıza katılan annelerin vermiş oldukları yanıtlar örtüşmektedir. Özenle hazırlanmış içerikler, çocukların gelişimine önemli katkı sağlar. Birçok bilgiyi farkında olmadan öğrenmeye başlar (Yağlı, 2013). Çizgi filmler aracılığıyla çocuklara kavram kazandırılabilir. Eğitim alanında kullanıldığında, çocukların ilgisini daha fazla çekerek motivasyonlarını arttırdığı sürece, dijital medya araçlarının öğrenmeyi destekleyeceği söylenebilir. Medya çok çeşitli bilgiler sunduğu için çocukların öğrenimine katkı sağlamakta, çocukların görsel hafızalarını geliştirmektedir (McManis ve Gunnewig, 2012). Li ve Ma (2010), yaptıkları çalışma ile dijital medya araçlarının matematik becerilerinin daha hızlı gelişmesine katkı sağladığını belirtmiştir. Neumann (2014), okul öncesi dönemdeki çocukların sesleri tanıma, yazma ve erken okuryazarlık becerilerinde artışın tablet kullanımıyla paralel olduğunu vurgular. Benzer şekilde Kirkoian ve diğerleri (2016), medyanın eğitici içerikleri ve hızlı iletişimi sayesinde okul öncesi çocukların kelime öğrenimine katkı sağladığını, matematik ve okuma becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir. Teknolojinin hakim olduğu bu çağın içine doğan çocuklar, medya araçları hakkında, dijital medya araçlarını daha ileri yaşlarda kullanmaya başlayan ebeveynlerinden daha fazla bilgiye sahiptir. Koyuncu Şahin (2021), günümüzdeki çocukluk dönemi ile ebeveynlerin yaşamış olduğu çocukluk dönemi arasındaki farkın, çocukların istek ve ihtiyaçlarının ebeveynlerinden çok daha farklı olmasına neden olduğunu vurgulayarak, bu durumun ebeveynlerin pek çok konuda kendilerini çaresiz hissetmelerine neden olduğu belirtmiştir. Ebeveynler, çocukları ile aralarındaki bu farklardan kaynaklı olarak dijital medya araçları kullanımı konusunda da çocuklarını nasıl yönlendireceklerini ve kontrol edeceklerini yeterince bilmemektedirler (Ulusoy ve Bostancı, 2014). Ateş ve Durmuşoğlu (2019), ebeveynlerin çocuğa yeterli rehberliği yapamadığında çocuğun dijital medya araçlarını ailesinden gizleyerek kullandığını ve karşılaştığı bir problem durumunu ailesiyle paylaşmadığını belirtmiştir.

Son olarak, anneler, çocuklarına daha çok faydası olacak şeylerin neler olduğunu bildiklerini ve medya harici aktivitelerin çocuklarının gelişimini destekleyeceğini düşündükleri, sundukları aktivite önerilerinden (çocukların doğada vakit geçirmesi, arkadaşları ile oynaması, ilgi alanlarına yönelik etkinliklere katılmaları vb.) anlaşılmaktadır. Anneler, çocuklarını medyadan ve medyanın zararlı etkilerinden koruma konusunda, çocuklarına farklı ortamlar sağlamak ve birlikte zaman geçirmek önerilerde bulunmuştur. Medya kullanımında rehberliğe önem verdiklerini, kontrol edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu sorumluluğun kendilerine ait olduğunun bilincinde oldukları görülmektedir. Buradan hareketle, bu araştırmanın, çalışmaya katılan annelerin, farkındalıklarını artırmaktan öteye geçerek, çocuklarının bilinçli medya kullanıcısı olma konusunda, kendi davranışlarını düzenlemelerine yardımcı olması beklenmektedir. Araştırma sonucunda ebeveynlere aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Çocuklarıyla kalite zaman geçirebilecekleri ilgi çekici etkinlikler hazırlayabilirler.
- Medyaya maruz kalma durumunu iyileştirmek amacıyla, çocukları ile birlikte bir günün planını yapabilirler. Çocuklarına yapabilecekleri sorumluluklar verebilirler.
- Çocuklarının, kendi davranışlarının model alacağını düşünerek, kendilerinde hatalı buldukları davranışlarını değiştirebilirler.
- Medya kullanımlarını çocuklarının model aldığı bilincinde olarak, kendi medya kullanımlarını kontrol edebilirler.
- Daha iyi medya okur yazarı olmak amacıyla eğitimlere katılabilirler.
- Birlikte zaman geçirme etkinlikleri arasına, aile medya zamanı ekleyebilirler. İzleyecekleri içerikleri birlikte seçebilirler. Süre sonunu hatırlatacak bir uyarın seçip, ekran süresini birlikte belirleyebilirler.
- Medyanın zararlı etkilerini azaltmak için, medya içeriklerini kontrol edebilir, güvenlik kilidi koyabilirler.

Kaynakça

Aarsand, L. A. (2011). Parents, expertise and identity work: the media conceptualised as a lifelong learning practice. *Pedagogy, Culture & Society*, 19(3), 435-455. <https://doi.org/10.1080/14681366.2011.607839>

- Acar, A.E. (2017). *Erken Çocukluk Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Adak-Özdemir, A. ve Ramazan, O. (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 157-173.
- Akçay, D. ve Özcebe, H. (2012). Televizyonun okul öncesi çağındaki çocukların saldırganlık davranışına etkisi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55 (2), 82-87.
- Amerikan Pediatri Derneği (APA) (2011). Web: <https://newsroom.unl.edu/announce/csmce/3990/22224> Erişim: 25.06.2023
- Aral, N., & Doğan Keskin, A. (2018). Examining 0-6 year olds' use of technological devices from parents' points of view. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5(2), 317-348.
- Ateş, M. A. ve Durmuşoğlu Saltalı, N. (2019). KKTC'de yaşayan 5-6 yaş çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 62-90.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Barr, R. (2019). Growing up in the digital age: Early learning and family media ecology. *Current Directions In Psychological Science*, 28(4), 341-346.
- Bayır, E. ve Günşen, G. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmlerin bilimsel açılarından analizi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 746-761. <https://doi.org/10.24315/trkefd.303686>
- Beyens, I., & Nathanson, A.I.(2019). Electronic media use and sleep among preschoolers: Evidence for time-shifted and less consolidated sleep. *Health Communication*, 34(5), 537-544. <https://doi.org/10.1080/10410236.2017.1422102>
- Bostancı, S., & Çakır, R. (2022). Erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıkları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 7(2), 86-116. <https://doi.org/10.52797/tujped.1192163>
- Browne, K. D., & Hamilton-Giachritsis, C. (2005). The influence of violent media on children and adolescents: A public-health approach. *The Lancet*, 365(9460), 702-710. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(05\)17952-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(05)17952-5)
- Bulca, Y., Özduvak, R.H., & Demirhan, G. (2020). The effects of digital physical exercise videos on the locomotor skill learning of pre-school children, *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(2), 231-241, <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1716475>
- Bulut, A. (2018). Okul öncesi öğrencilerinin teknoloji kullanımına ilişkin alışkanlıklarının gelişim özellikleri üzerindeki etkileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 52-69.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi-İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 31-44.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (23. Basım). Ankara: Pegem Akademi
- Calvert, S. L., & Kotler, J. A. (2003). Lessons from children's television: The impact of the Children's Television Act on children's learning. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 24(3), 275-335. [https://doi.org/10.1016/S0193-3973\(03\)00060-1](https://doi.org/10.1016/S0193-3973(03)00060-1)
- Chaudron, S. (2015). Young children (0-8) and digital technology: A qualitative exploratory study across seven countries. *EUR 27052. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union; JRC93239. https://dx.doi.org/10.2788/00749*
- Coyne, S. M., Radesky, J., Collier, K. M., Gentile, D. A., Linder, J. R., Nathanson, A. I., ... & Rogers, J. (2017). Parenting and digital media. *Pediatrics*, 140 (Supplement_2), S112-S116.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3), 124-130. <http://www.jstor.org/stable/1477543>
- Çalışkan, Ö. ve Özbay, F. (2015). 12-14 yaş aralığındaki ilköğretim öğrencilerinde teknoloji kullanımı eksenli yabancılaşma ve anne baba tutumları: Düzce ili örneği. *Journal Of International Social Research*, 8(39).
- Demir, S. ve Özmantar, M. F. (2013). *Teknoloji destekli matematik öğretiminde pedagojik prensipler*. M. Doğan & E. Karakırık (Ed.) *Matematikeğitiminde teknoloji kullanımı* (S.1-25), Ankara: Nobel Yayınları.
- Deniz, M.E. (2017). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Pegem Akademi
- Donohue, C. (2015). *Technology and digital media as tools for teaching and learning in the digital age*. (C. Donohue Ed.), *Technology and digital media in the early years tools for teaching and learning*, (Pp.21- 35). New York: Routledge.

- Dumuid, D. (2020). Screen time in early childhood. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(3), 169-170.
- Durmuş, K. ve Övür, A. (2021). Medya etkileri bağlamında okul öncesi dönem çocuklarının yeni medya kullanımının analizi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(2), 136-155.
- Ellez, A. M., Girgin, G., Akamca, G. Ö. ve Oğuz, E. (2010). *Okul öncesi dönemde bilgisayar destekli eğitim: Renk ve şekil kavramlarının öğretimi*. Sözlü Bildiri, 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Kıbrıs.
- Erdoğan, N. I. (2019). Dijital oyun popüler mi? Ebeveynlerin çocukları için oyun tercihlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46(46), 1-17.
- Erol, A. ve İvrendi, A. (2018). 4-6 yaş çocuklarına yönelik öz-düzenleme becerileri ölçeğinin geliştirilmesi (Anne formu). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(44), 178-195.
- Greitemeyer, T. (2011). Effects of prosocial media on social behavior: When and why does media exposure affect helping and aggression? *Current Directions in Psychological Science*, 20(4), 251-255.
- Gubbels, J. S., Kremers, S. P., Stafleu, A., Dagnelie, P. C., de Vries, S. I., de Vries, N. K., & Thijs, C. (2009). Clustering of dietary intake and sedentary behavior in 2-year-old children. *The Journal of Pediatrics*, 155(2), 194-198.
- Güngör, M. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ve anne baba tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 199-216.
- Güven, G. ve Azkeskin, K., (2010). *Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim*. *Erken çocukluk eğitimi* (pp.2-53), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://Onlinelibrary.Wiley.Com/Doi/10.1111/Inf.12102>
- Huang, F., & Lee, M. J. (2009). Does television viewing affect children's behaviour? *Pacific Economic Review*, 14(4), 474-501.
- Huesmann, L. R. (2010). Nailing the coffin shut on doubts that violent video games stimulate aggression: Comment on Anderson et al. (2010). *Psychological Bulletin*, 136(2), 179-181. <https://doi.org/10.1037/a0018567>
- Hutton, J. S., Dudley, J., Horowitz-Kraus, T., DeWitt, T., & Holland, S. K. (2020). Associations between screen-based media use and brain white matter integrity in preschool-aged children. *JAMA Pediatrics*, 174(1).
- İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D. ve Yılmaz, Ö. (2018). Dijital ebeveynlik tutum ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 149-173.
- İnan, T. (2013). *Medya okuryazarlığı sürecinde medya, çocuk ve ebeveyn ilişkisi: ortaokul öğrencilerinin ve ebeveynlerinin televizyon ve internet kullanımlarına ilişkin tutum ve davranışlarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kütahya.
- Jansen, P. W., Verlinden, M., Dommissie-van Berkel, A., Mieloo, C. L., Raat, H., Hofman, A., ... & Tiemeier, H. (2014). Teacher and peer reports of overweight and bullying among young primary school children. *Pediatrics*, 134(3), 473-480. <https://doi.org/10.1542/peds.2013-3274>
- Kacar, A. Ö. ve Doğan, N. (2007). Okul öncesi eğitimde bilgisayar destekli eğitimin rolü. *Akademik Bilişim*, 31, 1-11.
- Kalan, Ö. G. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 1(39), 59-73.
- Kanat, T. (2020). *Orman okulu uygulamalarının okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, İ. (2017). Anne babaların çocuklarının bilgi/iletişim teknolojileri (bit) kullanımına yönelik yaklaşımları ile çocukların bu teknolojileri kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 12(23). 173-186.
- Keleşoğlu, F. ve Adam Karduz, F.F. (2022). COVID-19 sürecinde bireylerin kişilerarası duygu düzenleme stratejileri ve belirsizliğe tahammülsüzlük üzerine bir araştırma. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11(2), 321-336. doi: <https://doi.org/10.30703/cije.1003610>
- Kirkorian, H. L., Choi, K., & Pempek, T. A. (2016). Toddlers' word learning from contingent and noncontingent video on touch screens. *Child Development*, 87(2), 405-413.
- Kirkorian, H. L., Lavigne, H. J., Hanson, K. G., Troseth, G., Demers, L. B. & Kostyrka-Allchorne, K., Cooper, N. R., & Simpson, A. (2017). The relationship between television exposure and children's cognition and behaviour: A systematic review. *Developmental Review*, 44, 19-58.
- Koyuncu Şahin, M. (2021). *Olumlu ebeveynlik programı'nın çocukların davranış problemlerine, ebeveynlerin disiplin yöntemlerine ve ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Kurtoğlu Erden, M. ve Uslupehlivan, E. (2021). Dijital çağda değişen ebeveynlik rolleri: teknoloji kullanımında anne babalar rehber mi engel mi olmalı? *Journal of Social Policy Studies/Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51).
- Lee, J.E. & Gao, Z. (2020). Effects of the ipad and mobile application integrated physical education on children's physical activity and psychosocial beliefs. *Physical Education & Sport Pedagogy*, 25(6), 567-584. <https://doi.org/10.1080/17408989.2020.1761953>
- Li, C., Cheng, G., Sha, T., Cheng, W., & Yan, Y. (2020). The relationships between screen use and health indicators among infants, toddlers, and preschoolers: a metaanalysis and systematic review. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(19), 7324. <https://doi.org/10.3390/ijerph17197324>.
- Li, Q., & Ma, X. (2010). A meta-analysis of the effects of computer technology on school students' mathematics learning. *Educational Psychology Review*, 22(3), 215-243.
- Lovato, S. B., & Waxman, S. R. (2016). Young children learning from touch screens: taking a wider view. *Frontiers In Psychology*, 7, 1078. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01078>
- Manap, A., & Durmuş, E. (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığına göre incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 141-156. <https://doi.org/10.19160/ijer.837749>
- Mcmanis, L. D., & Gunnewing, S.B. (2012). Finding the education in educational technology with early learners. *Teachnology And Young Children*. 67(3), 14-24.
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Mendoza, J.A., Zimmerman, F.J. & Christakis, D.A. (2007). Television viewing, computer use, obesity, and adiposity in us preschool children. *Int J Behav Nutr Phys Act.*, 4, 44. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-4-44>
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak Özdiñçler, A. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5, 227-247. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.5.2.0051>
- Neumann, M.M. (2014). An examination of touch screen tablets and emergent literacy in australian pre-school children. *Australian Journal Of Education*, 58(2), 109-122.
- Nia, K. M., Sovani, A.& Forooshani, S. G. R. (2014). Exploring correlation between perceived parenting styles, early maladaptive schemas ve depression among women with depressive symptoms in iran ve india- role of early maladaptive schemas as mediators ve moderatos. *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 16(12), <http://doi.org/10.5812/ircmj.17492>.
- Oğuz, B. N. ve Kutluca, A. Y. (2020). Okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal Of Education Faculty*, 39 (2), 252-268.
- Oral, I., Yaşar, D. ve Tüzün, I. (2016). *Her çocuğa eşit fırsat: Türkiye'de erken çocukluk eğitiminin durumu ve öneriler*. Eğitim Reformu Girişimi ve Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Türkiye.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H., (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15, 303-319.
- Özel, E. ve Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* (36). <https://doi.org/10.21560/spcd.60151>
- Özsoy, D. ve Atılğan, S. S. (2018) Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 0-8 yaş grubu çocukların internet kullanımı ve bu kapsamda ebeveyn arabuluculuğu: Nitel bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11(2), 96-125.
- Özyürek, A. (2018). Okul öncesi çocukların bilgisayar teknolojileri kullanımının annelerin görüşlerine göre incelenmesi. *Çocuk e Gelişim Dergisi*, 2 (2), 1-12.
- Plowman L., Mcpake, J., & Stephen, C. (2010). The technologisation of childhood? Young children and technology in the home. *Children And Society*, 24(1), 63-74.
- Radesky, J. S., Peacock-Chambers, E., Zuckerman, B., & Silverstein, M. (2016). Use of mobile technology to calm upset children: Associations with social-emotional development. *JAMA pediatrics*, 170(4), 397-399.
- Rossano, Veronica & Lanzilotti, Rosa & Cazzolla, Antonio & Roselli, Teresa. (2020). Augmented reality to support geometry learning. IEEE Access.
- Selwyn, N. ve Odabaşı, H. F. (2017). Çocuklar ve gençlerin dijital yaşamla mücadeleleri. *Pegem Atf İndeksi*, 1-18.
- Shifrin, D., Brown, A., Hill, D., Jana, L., & Flinn, S. K. (2015). Growing up digital: Media research symposium. *American Academy of Pediatrics*, 1(1), 1-7.

- Soydan, E. ve Alpaslan, N. (2014). Medyanın doğal afetlerdeki işlevi, *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 53-64.
- Stiglic, N., & Viner, R. M. (2019). Effects of screentime on the health and well-being of children and adolescents: a systematic review of reviews. *Bmj Open*, 9(1), E023191.
- Strouse, G. A., & Troseth, G. L. (2014). Supporting toddlers' transfer of word learning from video. *Cognitive Development*, 30, 47-64. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cogdev.2014.01.002>
- Taveras, Em, Sandora, Tj, Shih, Mc, Ross-Degnan, D., Goldmann, Da & Gillman, Mw (2006). Okul öncesi çağındaki çocuklar tarafından televizyon ve video izlemenin fast food alımı ile ilişkisi. *Obezite*, 14 (11), 2034-2041
- Tuzcuoğlu, N., Efe Azkeskin, K., İlçi Küsmüs, G. ve Cengiz, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *Ibad Sosyal Bilimler Dergisi*, 607-623.
- Türkkent, E. (2012). *Okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Twenge, J. M., Hisler, G. C., & Krizan, Z. (2019). Associations between screen time and sleep duration are primarily driven by portable electronic devices: Evidence from a population-based study of US children ages 0–17. *Sleep medicine*, 56, 211-218.
- Ulusoy, A. ve Bostancı, M. (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *The Journal Of Academic Social Science Studies* (28), 559-572.
- Wartella, E., Rideout, V., Lauricella, A. R., & Connell, S. (2013). Parenting in the age of digital technology. *Report For The Center On Media And Human Development School Of Communication Northwestern University*
- Weisberg, D. S., Kittredge, A. K., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., & Klahr, D. (2015). Making play work for education. *Phi Delta Kappan*, 96(8), 8–13. <https://doi.org/10.1177/0031721715583955>
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Caillou ve Pepee örneği, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 8(10), 707-719.
- Yavuzer, H. (2012). *Çocuğunuzu tanımlayın ve anlayın*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yay, M. (2019). *Dijital ebeveynlik*. İstanbul: Yeşilay Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Simsek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11 baskı), Seçkin Yayınevi.
- Yıldız I. & Kanak M. (2021). Çocukların dijital teknoloji kullanımı ve ebeveyn yaklaşımları: Kesitsel bir çalışma. *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care*, 15(2), 306-314.
- Yurdakul, I. K., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö. ve Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: Değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies Social*, 15(4), 2245-2265. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43395>
- Zimmerman, F. J., & Christakis, D. A. (2005). Children's television viewing and cognitive outcomes: a longitudinal analysis of national data. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 159(7), 619–625. <https://doi.org/10.1001/archpedi.159.7.619>

Extended Abstract

The period between the ages of 0-8 in human life is called "early childhood" (Acar, 2017). This period constitutes the most critical years of life with the fastest cognitive, linguistic, social, emotional and physical development and growth and the least possibility of reversing the effects of the situations exposed. With this feature, early childhood experiences, which include preschool years, are of vital importance for all developmental areas (Oral et al., 2016). Because the learning that takes place between these years is permanent and everything learned shapes the whole life of the child. The fact that children establish their first communication with their parents when they come into the world shows that the most important factor determining self-perception is the attitudes and behaviors of family members (Yavuzer, 2012). Children are prepared for life by forming their own identity according to the way their parents approach them and the attitudes and behaviors they model from them (Özel & Zelyurt, 2016). The experiences and acquisitions gained during this process shape the child's perspective and value judgments and determine their character traits (Deniz, 2017). Parents should support children in acquiring creative and critical thinking, healthy communication and expressing their feelings, and provide an environment where they can trust and express themselves comfortably (Erol & İvrendi, 2018). Children who have acquired social, emotional and self-regulation skills are more successful in controlling themselves, expressing their feelings and thoughts, and managing their relationships with others (Tuzcuoğlu et al., 2019). Unlocking children's potential and realizing their potential at the highest level are directly proportional to the support and opportunities provided by their environment (Özel & Zelyurt, 2016). From this perspective, it is important for parents to create an environment full of rich stimuli for the child (Güven & Azkeskin, 2010). When parents support their children to grow up as individuals who adapt to the developing and changing world and support their children to experience the world, learn by doing and living, they pave the way for them to prepare for life and realize themselves by having a quality childhood (Kanat, 2020). The methods of accessing information on the path to self-actualization are changing day by day, and the factor that shapes these methods the most is technology (Ellez et al., 2010). As a result of the rapid advancement of technology, mass media, which we use to communicate and obtain information, store and transfer information, and facilitate our lives, are among the stimuli in our daily lives. Internet, telephone, radio, television, satellites, computers are important mass media in our lives. What is meant by these mass media is the media (Soydan & Alpaslan, 2014). Today, people mostly prefer the media for needs such as obtaining information, transferring information, sharing feelings and thoughts, self-expression, communication and entertainment. Media is useful for carrying out work from home or online, or in many other areas such as shopping and other work. When people are bored, when they are lonely, when they want to be entertained, when they need information, they turn to the media without much thought. The increasing prevalence of technology and technological tools in all areas of our lives, from transportation to trade, health to education, shows that the future will be different and more advanced than today (Kaçar & Doğan, 2007). Children are introduced to technology and use media tools through their parents.

162

This study was conducted with the mothers of 17 children attending kindergarten in a primary school affiliated with the Ministry of National Education in Afyonkarahisar. It is important for mothers to realize how their attitudes and behaviors about media use are a model for their children, what content their children encounter when they expose their children to the media, and what effects they have on their children. Within the framework of this purpose, the following question was sought to be answered in the research: What do preschool mothers think about the positive and negative effects of media on their children? Therefore, in this study, it was aimed to learn mothers' media awareness, their perspectives on media use, their thoughts about the effects of media on their children, and to describe the reflections of these effects on their children's lives based on their observations.

In order to conduct the research, ethics committee permission was obtained from Afyon Kocatepe University Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee on 12.04.2023 with the decision number 2023/144. The study group of the research was selected by convenience sampling method. Seventeen mothers with children attending kindergarten at Serban Kazım Özer Primary School in Sinanpaşa district of Afyonkarahisar province were selected as the study

group. Before starting the research, a group meeting was held with the participants and information about the research was given. In the study, qualitative research methods were adopted and case study was used as the research design. The interview method, which is the most basic method among qualitative research, was used as a data collection tool.

The data obtained from the interviews were analyzed using the content analysis technique. As a result of the content analysis, five themes emerged. These themes are the media awareness of mothers of preschool children, children's modeling of the characters they encounter in the media, mothers' removal of their children from the screen, mothers' views on the features of the media that are attractive to their children, and mothers' views on activities that will contribute positively to their children's development more than the media.

According to the findings of the study, it was revealed that mothers were aware of the negative effects of the media on their children's developmental areas, were concerned about this situation, and were both curious and worried about the future of their children. Mothers evaluated the beneficial and harmful effects of the media on their children based on the feedback they received from their own children and their observations. They stated that the media is both beneficial and harmful. Even if they see it as beneficial, they think that these benefits are less effective when it comes to its harms. For the benefits of the media, the mothers shared the view that it supports cognitive development. It is seen that mothers evaluate their children's modeling of characters in the media by looking at the undesirable behaviors they observe in their children. Among the opinions expressed as reasons for liking the characters, the most common reason is that they are interesting. In summary, it can be said that the characters who are taken as models have a significant place in the lives of their children and that mothers evaluate their modeling situations negatively. Although there were mothers who agreed that mothers should remove their children from the media and used similar methods, it was observed that the removal methods of the majority were different from each other. Similar methods mostly consist of verbal warnings by mothers who think that getting angry, threatening, and scaring their children by talking about the harms to their health are the only remedies. As a practice, it is observed that they banned the media. Mothers who think that they need to raise awareness in order to minimize its harms stated that they choose the content together with their children, use it by exchanging ideas, monitor it, and receive feedback from their children. Although they do not think much about the rightness or wrongness of their methods, they try different methods, thinking that they should stay away to protect them from harm. They think that it is not only up to them to keep their children away, and that it is not possible for them not to be exposed to the media. There are also mothers who set time limits and allow their children to use the media as a reward, and guide them, considering it wrong to prevent them from doing so in terms of the future adaptation of children growing up in the technological age. Mothers mostly attribute their children's media use to external factors. These external factors are the ubiquity of both the Internet and the media, the fact that peers and adults in the child's circle of communication use the media, the inability of family members to communicate sufficiently, and the media's feature of forcing children to keep up with the media. Mothers think that videos that keep curiosity alive, games that require continuity and the habits that develop as a result attract their children to the media. It was revealed that they attributed their children's liking for the media to factors such as the media being colorful, active, entertaining, and providing fast results. They think that the fact that their children learn new things and that they are the only ones who have a say in the media environment provides satisfaction to their children, which is why they like it. It is seen that the mothers are aware of the beneficial features of the media for their children, and although they offer different suggestions, they also think that there are harms as well as benefits of the media and that non-media activities will support their children's development. In the study, it was found that mothers attach importance to guidance in their children's media use, think that time and media content should be controlled and that the responsibility belongs to them. For all these reasons, it is important for parents to be media literate for preschool children. This study is expected to go beyond raising the awareness of the mothers who participated in the study and encourage them to realize the importance of being media literate for themselves and their children and to encourage them to become media literate. At the end of the study, suggestions were offered to the mothers on how they can

participate in trainings for media literacy, how they can turn their children's exposure to the media into a positive one, and how they can spend time with their children to prevent their children from being exposed to the media.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

